

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

**ПУБЛІЧНИЙ ТА ПРИВАТНИЙ СЕКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Виконав: студент 4-го курсу,
групи 6.2319-ср
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Б. Б. Собко

Керівник: доцент кафедри соціальної
філософії та управління,
доцент, к.філос.н. Маловічко О.В.

Рецензент: професор кафедри соціальної
філософії та управління,
доцент, д.філос.н. Масюк О.П.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра соціальної філософії та управління
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії та управління

_____ Т.І.Бутченко
« _____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Собку Богдану Богдановичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Публічний та приватний сектори соціальної роботи в умовах війни в Україні

керівник роботи Маловічко Олена Владиславівна, к. філос. н., доцент,
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «08» лютого 2023 року № 261-с

2. Строк подання студентом роботи 8 червня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи Головко В. В. Особливості державної політики соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Національного Університету Цивільного Захисту України. Серія : Державне управління. Харків, 2022. № 2 (17). С. 65 – 73; Кравченко О. О. Соціальна робота в громаді в умовах війни. Scientific Papers of The Witelon Collegium. 2022. № 1 (42). С. 63 – 70; Малиновський В. Я., Касянчук І. С. Особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. Соціальна допомога і соціальна робота: виклики сучасності : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. м. Луцьк, 19-20 трав. 2022 р. Луцьк, 2022. С. 54 – 56.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати історію формування публічного та приватного сектору соціальної роботи в Україні. 2. Здійснити уточнення змісту основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні послуги», «публічний сектор», «приватний сектор». 3. Визначити принципи та напрями діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи. 4. Дослідити публічний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи 5. Проаналізувати приватний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи. 6. Дослідити правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи в умовах війни. 7. Виявити організаційне забезпечення ефективної діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні. 8. Розробити основні фактори оптимізації діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи, в умовах війни в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Маловічко О. В., доцент кафедри соціальної філософії та управління	08.02.2023	08.02.2023
Розділ 2	Маловічко О. В., доцент кафедри соціальної філософії та управління	30.03.2023	30.03.2023
Розділ 3	Маловічко О. В., доцент кафедри соціальної філософії та управління	28.04.2023	28.04.2023

7. Дата видачі завдання 08 лютого 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2022	виконано
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2023	виконано
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2023	виконано
4.	I розділ	Лютий – березень 2023	виконано
5.	II розділ	Березень – квітень 2023	виконано
6.	III розділ	Квітень – травень 2023	виконано
7.	Систематизація висновків	Травень 2023	виконано
8.	Нормоконтроль	Травень 2023	виконано

Студент Б. Б. Собко

Керівник роботи О.В. Маловічко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер О.С. Маліновська

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 56 сторінок, 45 позицій у списку літератури.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ, ПУБЛІЧНИЙ СЕКТОР, ПРИВАТНИЙ СЕКТОР

Мета дослідження: аналіз основних засад діяльності публічного та приватного сектору в системі надання соціальних послуг в умовах війни в Україні.

Об'єкт дослідження: система соціальної роботи в Україні.

Предмет дослідження: діяльність публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.

Методи дослідження: аналіз, синтез, аналогія, аналіз та метод аналізу документів.

Гіпотеза: руйнування усталеної системи суспільного життя призводить до становлення нової парадигми соціальної роботи в Україні, яка повною мірою відповідає задекларованому глобальному її визначенню, скеровуючись на «сприяння соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації ресурсів громадян».

Висновки: 1. Задоволення соціальних потреб населення є головним завданням як публічного так і приватного сектору соціальної роботи. Для ефективної діяльності системи соціальних послуг необхідно дотримуватися загальних принципів, які прописані законом та забезпечують якість, доступність соціальних послуг, а також підтримку та захист прав та свобод громадян.

2. Необхідно забезпечити ефективне регулювання, контроль і співпрацю між різними секторами для надання всебічних соціальних послуг.

3. Взаємодія установ та організацій публічного та приватного сектору підвищує рівень існування людини в суспільстві та піднімає соціальну політику на вищий ступень.

SUMMARY

The qualification thesis consists of 56 pages, 45 items in the list of references.

SOCIAL WORK, SOCIAL SERVICES, PUBLIC SECTOR, PRIVATE SECTOR

The purpose of research: analysis of the basic principles of public and private sector activity in the system of providing social services during the war in Ukraine.

Object of research: system of social work in Ukraine.

Subject of research: activity of the public and private sector of social work during the war in Ukraine.

Research methods: analysis, synthesis, analogy, analysis and method of document analysis.

Hypothesis: the destruction of the established system of social life leads to the formation of a new paradigm of social work in Ukraine, which fully corresponds to its declared global definition, directed at «promoting social changes and development, social cohesion, revitalisation of citizens' resources».

Conclusions: 1. Meeting the social needs of the population is the main task of both the public and private sectors of social work. For the effective operation of the social services system, it is necessary to adhere to the general principles prescribed by law and ensure the quality and availability of social services, as well as the support and protection of the rights and freedoms of citizens.

2. It is necessary to ensure effective regulation, control and cooperation between different sectors to provide comprehensive social services.

3. Interaction of public and private sector institutions and organizations increases the level of human existence in society and elevates social policy to a higher level.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	6
1.1. Історія формування публічного та приватного сектору соціальної роботи в Україні.....	6
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні послуги», «публічний сектор», «приватний сектор».....	13
1.3. Принципи та методи дослідження діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи.....	19
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	23
2.1. Публічний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи.....	23
2.2. Приватний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи.....	27
2.3. Правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи в умовах війни.....	33
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	37
3.1. Організаційне забезпечення ефективної діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.....	37
3.2. Основні фактори оптимізації діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.....	42
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі не вистачає гуманності, доброти та милосердя. Прагнення до успіху та набуття матеріальних благ витиснуло людяність на другий план. У цьому відвороті подій соціальна робота є важливим гвинтом підтримки та взаємодопомоги для людського співжиття.

Діяльність публічного та приватного сектору соціальної роботи завжди підлягала вивченню, аналізу та вдосконаленню, починаючи з архаїчного періоду по сьогоднішній день, враховуючи особливості, різний вплив та значення для суспільства в той чи інший період історії.

Задоволення соціальних потреб населення є головним завданням як публічного так і приватного сектору соціальної роботи. Для ефективної діяльності системи соціальних послуг необхідно дотримуватися загальних принципів, які прописані законом та забезпечують якість, доступність соціальних послуг, а також підтримку та захист прав та свобод громадян.

Проблемна ситуація полягає у тому, що не існує чіткого та всебічного механізму регулювання відносин між публічним та приватним сектором соціальної роботи, що призводить до втрати ефективності їх діяльності.

В умовах війни активізувалися діяльність приватного сектору соціальної роботи, який має змогу більш індивідуально задовольняти потреби населення, надаючи соціальні послуги, а отже важливим є поєднання діяльності двох секторів, та вивчення нової парадигми соціальної роботи в Україні.

Соціальний захист населення був предметом досліджень вчених, серед яких були О. І. Кадикало, С. В. Гергола, О. В. Стащук, В. В. Головка, К. П. Комар-Стаховська, С. М. Миколюк, та інші.

У працях класиків Т. Парсонса, М. Вебера, А. де Токвіля, Е. Дюркгейма, представлений аналіз соціальних інститутів і організацій, груп інтересів та груп тиску. Питання щодо зміцнення впливу громадських організацій, для країн Заходу, було висвітлено в дослідженнях Р. Арона, Е. Арата, Ю. Габермаса, А. Лейпхарда та інших дослідників. У західній соціально-психологічній

традиції основи сучасних досліджень діяльності громадських організацій заклали Г. Тард і Р. Лебон.

Вивчення різних аспектів сфери соціальних послуг, займалися такі вітчизняні учені і дослідники, як С. Бандур, К. Батигіна, Н. Болотіна, Н. Борецька, К. Ващенко, Н. Власенко, О. Власюк та інші.

Окремі аспекти становлення і розвитку недержавних організацій в сфері надання соціальних послуг, перспективи активізації їх діяльності розглядали в своїх публікаціях Ю. Горемікіна, В. Звонар, О. Кікоть, В. Новіков, Л. Паливода, Т. Семигіна, Л. Сідельнік.

Дослідження, проведені вітчизняними вченими, такими як В. Гошовська, М. Кравченко, Е. Лібанова, О. Палій, В. Скуратівський, П. Ситнік, В. Трощинський, Н. Ярош та інші, сприяли глибокому осмисленню широкого спектру соціальних проблем, питань соціальної політики та надання соціальних послуг.

Особливості соціальної допомоги під час війни висвітлені у дисертаційних дослідженнях, навчально-довідниковій літературі у контексті історичного дискурсу становлення професійної соціальної роботи: А. Горілий, О. Палій, В. Скуратівський, Н. Коляда, Н. Сейко, А. Фурман, В. Поліщук та ін.

Попри наявність чималої кількості досліджень даної проблематики, на сьогоднішній день виникає потреба у дослідженні особливостей реалізації політики соціального захисту в умовах сучасної війни.

Об'єктом дослідження виступає система соціальної роботи в Україні.

Предмет дослідження – діяльність публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.

Метою дослідження є аналіз основних засад діяльності публічного та приватного сектору в системі надання соціальних послуг в умовах війни в Україні.

Згідно з метою маємо такі *завдання*:

– проаналізувати історію формування публічного та приватного сектору соціальної роботи в Україні;

- здійснити уточнення змісту основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні послуги», «публічний сектор», «приватний сектор»;
- визначити принципи та методи дослідження діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи;
- дослідити публічний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи;
- проаналізувати приватний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи;
- дослідити правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи в умовах війни;
- виявити організаційне забезпечення ефективної діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні;
- розробити основні фактори оптимізації діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи, в умовах війни в Україні.

Гіпотеза: руйнування усталеної системи суспільного життя призводить до становлення нової парадигми соціальної роботи в Україні, яка повною мірою відповідає задекларованому глобальному її визначенню, скеровуючись на сприяння соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації ресурсів громадян.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1. Історія формування публічного та приватного сектору соціальної роботи в Україні

Із стародавніх часів соціальна робота відома як практична діяльність, спрямована на допомогу, підтримку та захист вразливих верств населення та є соціальною дією. А. Г. Горілий зазначає, що «у стародавніх цивілізаціях були закладені основні засади, які через багато століть послужили основою для формування наукової концепції соціальної роботи» [6, с. 5].

Відповідно до сучасної періодизації історії соціальної роботи, епоха від найдавніших часів, коли народжувалися опіка і взаємопідтримка серед людства, аж до формування перших класових держав, де соціальна допомога прийняла організований характер, може бути охарактеризована як архаїчна. В цьому періоді виділяються наступні основні форми допомоги:

1. Взаємодопомога між племенами.
2. Філантропічна допомога, надана вождями та старішинами роду співплемінникам, які знаходилися на нижчих рівнях ієрархії в племені.
3. Міжособистісна допомога.

Враховуючи відсутність будь-яких письмових джерел того часу оцінити, з абсолютною точністю, реальний стан взаємної допомоги і благодійності з розподілом на публічний та приватний сектор соціальної роботи, архаїчного періоду не є можливим [13, с. 12].

Наступним періодом історії соціальної допомоги є розвиток процесу виховання як спеціальної соціальної діяльності, в умовах первісного суспільства. В цей період стає очевидним, що виховна діяльність набуває значення соціальної підтримки, що поширюється з покращенням виробничої сфери, військово-фізичної підготовки, збагаченням знань та релігійних уявлень.

З появою перших класових держав у III-II тисячолітті до нашої ери і до IV-V століття нашої ери, у історії соціальної роботи можна відзначити філантропічний період, який в перекладі з грецької мови означає любов до людей. В країнах Стародавнього Сходу (країни, що існували на території Південної Азії і частково Північної Африки: Вавилон, Єгипет Шумер, Індія, Китай) виховання підростаючого покоління чітко виділились як самостійна соціальна функція суспільства, існують благодійність та соціальна підтримка.

Виокремлення соціальної роботи з інших сфер людської діяльності відбувається у Древній Греції та Древньому Римі. Спроби забезпечити порядок у державі філантропічним шляхом проявляється не тільки через влаштування свят і пригощань для бідняків, а через запровадження посад чиновників, які відповідали за організацію суспільних робіт, за розподіл хліба серед народу, за опіку над сиротам. Поява елементів соціальної педагогіки.

В період загальної духовної кризи, що вплинула на античний світ на рубежі двох епох, поширення набуло християнство і діяльність ранніх християнських діячів. У священних текстах знайшли відображення ідеали людини, що прагне до вдосконалення. Один з таких ідеалів це благодійність, яка включала роздачу милостині, надання допомоги убогим, допомогу сиротам та вдовам [13, с. 17].

Згідно з висловлюваннями А. В. Фурмана, слов'янські громади проявляли такі якості, як лагідність, доброзичливість, співчутливість та гостинність. У цих громадах практикувалася підтримка та захист людини відповідно до громадських норм, виражаючись у конкретних формах допомоги та взаємодопомоги. Серед них були культові форми допомоги й підтримки, які мали встановлену модель дій для захисту та збереження спільноти або окремого її члена; общинно-родові форми допомоги й захисту в межах роду, сім'ї або поселення; господарські форми допомоги й взаємодопомоги [38, с. 26].

На базі племінних союзів створюється держава Київська Русь, що змінює парадигму допомоги та підтримки нужденним. Надання соціальної допомоги, пов'язане з благодійністю, вважалося важливим елементом особистої моральної

справи тих, хто займався цією діяльністю. Багато дослідників стверджують, що головною мотивацією для цього були морально-релігійні переконання.

Варто зауважити, що позитивний вплив на розвиток благодійності у суспільстві мав не тільки християнство. Інші релігії також виконували подібну місію, пропагуючи гуманне ставлення до бідних та потребуючих, кожна з них у своїй власній формі [6, с. 39].

В роботах науковців відсутня чітке формулювання і розмежування публічного та приватного сектору соціальної роботи, але ґрунтуючись на трактуванні цих термінів можливо зробити висновок, що формування державної системи захисту за часів князів є першим проявом публічного сектору соціальної роботи. Основними засадами державної системи захисту тих часів стає: громадські роботи, тенденція до створення державних інститутів, законодавче втручання у справи церкви, легалізування інституту жебрацтва, система державного контролю та підтримки.

Проявом приватного сектору соціальної роботи, у ті часи стає поява приватної благодійності на основі світських підходів. Такого роду діяльністю займалися колишні державні діячі, духовні особи. Вона виражалася у допомозі голодуючим, заступанні лікарень для бідних, їх лікуванні та викупу полонених.

Українські князі та гетьмани проявляли свою обізнаність про потреби свого населення та намагалися надавати допомогу найбільш уразливим у критичних ситуаціях.

В таких умовах українське населення завжди активізувало потужні механізми самоорганізації. Дослідники відрізняють дві основні групи цих механізмів. Перша група включає ті форми, які були поширені в інших світових спільнотах (такі як громадські та цехові організації, міське самоврядування за Магдебурзьким правом і т.д.). Друга група включає національно-оригінальні форми (такі як козацьке самоврядування в рамках козацької автономії, братства) [6, с. 54].

У XIV-XVI ст. європейська цивілізація вступила в новий етап розвитку, в якому погляд на бідність як на щось святе вже не існує. Ставлення до здорових

жебраків змінилося, їх стали сприймати з недовірою та ворожнече. Виникла проблема у створенні нової системи допомоги, що законодавчо регулюється державою. Ставлення до потребуючих верств населення зазнало змін у рамках нової соціальної політики, яка включала два основних елементи:

1. прагнення трудовлаштувати «здорових» бідняків та бродяг, підкріплене репресіями;
2. організація централізованої системи допомоги.

У контексті розвитку соціальної опіки, під час коли Західна Європа впроваджувала державну систему допомоги потребуючим, в Україні склалася особлива модель соціального піклування, яка поєднувала церковний та державний вплив і поступово переходила під контроль державного управління [13, с. 41].

У другій половині XIX століття відбулися значні зміни у системі управління соціальним захистом. Хоча Міністерство внутрішніх справ продовжило виконувати функції нагляду за соціальною опікою, багато губерній переказали ці обов'язки на місцеві установи, такі як земські та міські органи, які стали правонаступниками приказів суспільної опіки.

Отже, у другій половині XIX – поч. XX ст. на українських землях інститут соціальної допомоги продовжував своє функціонування. Основною рисою цього періоду було збільшення ваги в цих процесах міських та сільських органів місцевого самоврядування. Важливу роль в здійсненні підтримки

вразливих категорій населення відігравали релігійні та світські товариства, організації, розвивалася приватна благодійницька діяльність.

Зазначена система мала вади. Серед основних проблем були такі: недостатня чіткість у визначенні категорій населення, які мають право на соціальний захист; не з'ясовані джерела фінансування витрат на соціальний захист; неясність ступеня родинної зв'язку за яким зазначалося кого людина може утримання із членів родини, які опинилися в скрутному становищі.

Як зазначають О. О. Кравченко та О. О. Матрос, на початку 20-х років XX ст. в Україні відбувалися драматичні соціально-політичні, соціально-

економічні зміни. Намагання здобути державність чи хоча б самоврядування виявились безрезультатними – у грудні 1922 р. Україна ввійшла до складу Радянського Союзу.

У 20-х роках, державні органи соціального забезпечення активно займалися проблемою дитячої безпритульності.

Що стосується селян, то правом на державне соціальне забезпечення користувалися лише учасники війни, особи з інвалідністю та жертви терору воєнного часу, які не могли одержати підтримку через механізм селянської взаємодопомоги чи працевлаштування в артілях або коопераціях осіб з інвалідністю.

Водночас у 30-ті роки відбувається переорієнтація в діяльності соціального забезпечення. Окрім оголошення про повне державне соціальне забезпечення працюючих, постулюється ідея боротьби з усіма формами паразитизму та бездіяльності.

Основними завданнями соціального забезпечення 30-х рр. були: працевлаштування й навчання осіб з інвалідністю; підтримка сімей червоноармійців; надання пенсій інвалідам війни, сім'ям загиблих на війні, особам з обмеженими можливостями; створення взаємодопоміжних фондів в колгоспах; надання допомоги сліпим і глухим; сприяння кооперативам осіб з інвалідністю. У цей період формували й розвивали різноманітні кооперативи й громадські організації людей з обмеженими фізичними можливостями: Українське товариство сліпих, об'єднання глухонімих.

Перед початком Другої світової війни була розроблена радянська система соціального забезпечення, яка включала в себе захист прав працівників, службовців, інтелігенції та членів їх сімей. Розміри соціальних виплат залишилися низькими. Основні види соціальних послуг надавали населенню за рахунок державного бюджету.

Соціальна допомога й захист у період Другої світової війни були пов'язані з привілеєм до надання допомоги сімей фронтовиків, хворих і поранених, працевлаштування людей з інвалідністю, піклування про дітей-сиріт

тощо. Соціальна допомога та соціальна реабілітація поранених – ще один комплекс питань у цей період.

Соціальний захист людей з інвалідністю стає непотрібним при сталінському режимі, оскільки наявність у суспільстві «інвалідів-калік» вважали небажаною, вони були свідками помилок, поразок і злочинів комуністичної влади і могли дискредитувати соціалістичний лад.

Народне господарство України є важливим чинником для здійснення соціальної роботи у суспільстві, тому його відбудова наприкінці 40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст. впливає на формування засад соціального захисту населення.

Після 1953 року економічні та соціальні перетворення часто визначалися непослідовністю, поспішністю, урочистими обіцянками, більшість з яких залишилася невиконаними.

В Радянському Союзі була створена доволі ефектна, але популістська за змістом система соціального забезпечення населення. Однак виявилось, що держава не в змозі підтримувати цю систему. В цілому, система соціального забезпечення, що розвивалася протягом радянського періоду, мала свої особливості, відображаючи ідеологію державної опіки [21, с. 73].

З набуттям Україною незалежності постало питання про створення дієвої моделі соціального захисту населення, а саме реформування соціального забезпечення, яке існувало за радянських часів. З 1990-х роках в країні відбувається розмежування публічного та приватного сектору соціальної роботи, а саме створювання та функціонування державних та недержавних установ з соціального забезпечення.

У сфері публічного сектору все частіше з'являються різноманітні державні соціальні служби. Зокрема, це стосується територіальних центрів, які забезпечують обслуговування самотніх осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, існуючих практично у кожному місті. Також все більш поширеними стають соціальні служби для молоді, спочатку спрямовані на соціальну педагогіку та роботу з цією віковою групою населення.

Згідно з дослідженням А. В. Фурмана, «у період стартового державотворення відроджуються благодійність і волонтерство», як наслідок формується приватний сектор соціальної роботи. Відбувається розвиток громадських організацій та груп самопомоги. Крім того, у середині 1990-х років спостерігалася тенденція до розвитку недержавних соціальних служб у громадах. Наприклад, хеседи, які забезпечують підтримку літніх людей у єврейських громадах, а також київська організація «Джерела», що сприяє ідеї забезпечення догляду в громаді для осіб з розумовою відсталістю [38, с. 105].

Формування сучасної системи соціального захисту в Україні є результатом переходу до ринкової економіки. Поняття «соціальний захист» почало широко використовуватися в країні саме на цьому етапі, хоча ідея соціального захисту завжди була присутня у суспільстві у різних формах.

Сучасна соціальна робота в Україні активно розвивається, враховуючи новітні світові тенденції, та має свої особливості, які визначаються історичним та національним розвитком країни. Наразі існує чітке виокремлення публічного та приватного сектору соціальної роботи [21, с. 85].

Стан наукової розробки та вивчення публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни становить велику кількість робіт. Так, стан сучасного соціального захисту населення досліджувався багатьма науковцями, серед яких варто відзначити С. М. Миколюк, С. В. Гергола, О. І. Кадикало, В. В. Головка, К. П. Комар-Стаховська, О. В. Стащук та інші [8, с. 80].

У працях класиків А. де Токвіля, М. Вебера, Т. Парсонса, Е. Дюркгейма представлений аналіз соціальних інститутів і організацій, груп інтересів та груп тиску. У вітчизняній науці значним внеском є праці Г. Новічкова, Л. Лойко, Н. Гайового, А. Колодія, О. Онищенко, О. Скрипнюка, О. Максименко, В. Савки, О. Гілети [16, с. 201].

Дослідження різних аспектів сфери соціальних послуг проводили вітчизняні учені і дослідники, серед яких можна виділити К. Ващенко, Н. Борецька, Н. Власенко, С. Бандур, К. Батигіна, Н. Болотіна, О. Власюк та інших вчених. Досягненню розуміння широкого спектру соціальних проблем,

питань соціальної політики та надання соціальних послуг сприяли наукові дослідження вітчизняних учених, серед яких можна зазначити О. Палій, В. Гошовська, Н. Ярош, Е. Лібанова, М. Кравченко, В. Скуратівський, П. Ситнік, В. Трощинський, та інших науковців. [9, с. 112].

Основні принципи та цілі соціальної роботи в громаді розкриваються у дослідженнях вітчизняних науковців, таких як О. Безпалько, А. Капська, Г. Кучер, М. Скочко, Н. Коляда, А. Слосанська, О. Чуйко та інші. Особливості соціальної допомоги під час війни висвітлені у роботах: В. Поліщук, О. Палій, Н. Коляда, А. Горілий, В. Скуратівський, Н. Сейко, А. Фурман, та інші [19, с. 65].

Попри наявність чималої кількості досліджень даної проблематики, на сьогоднішній день виникає потреба у дослідженні особливостей реалізації політики соціального захисту територій в умовах сучасної війни, а також аналізу взаємодії публічного та приватного сектору соціальної роботи, для ефективного та комплексного надання соціальних послуг.

Таким чином, в історії соціальної роботи починаючи з архаїчного періоду по сьогоднішній день завжди є можливість виокремити публічний та приватний сектор соціальної роботи, але у кожному періоді історії ці сектори мали свої особливості, різний вплив та значення для суспільства.

Дослідження показують, що публічний сектор має значний вплив на розвиток соціального захисту, в той час як приватний сектор сприяє активній появі соціальної роботи на недержавній основі. Дослідження особливостей взаємодії двох секторів становить подальший інтерес у роботі.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні послуги», «публічний сектор», «приватний сектор»

У сучасному світі не вистачає гуманності, доброти та милосердя. Прагнення до успіху та набуття матеріальних благ витиснуло людяність на другий план. У цьому відвороті подій соціальна робота є важливим гвинтом підтримки та взаємодопомоги для людського співжиття.

Варто відзначити, що термін «соціальна робота» може мати різний зміст в різних країнах згідно з різними дослідниками. Деякі західні автори вважають, що соціальна робота сформувалася в кінці XIX – початку XX століття, у період професіоналізації. Вони розглядають давні часи і середньовіччя лише як передісторію соціальної роботи, де допомога була обмеженою, спорадичною та базувалася на взаємодопомозі, що є невід'ємною частиною людського співжиття. Проте такий підхід не є всеосяжним і не має загального визнання на Заході. Наприклад, учасники Національної асоціації соціальних працівників США, які складають словник термінів соціальної роботи, вважають, що соціальна робота існує понад 3,5 тисяч років і розглядають появу кожної світової релігії як значимий етап розвитку соціальної роботи в світі.

Українські дослідники розуміють соціальну роботу не тільки як «фах-науку», але і як культурно-історичну модель підтримки. Цей підхід дозволяє розглядати ранні форми родової підтримки як архетипи для всіх наступних систем допомоги і захисту. А отже, вважається, що соціальна допомога існувала в різних формах у всіх відомих історичних цивілізаціях і культурах, будучи одним з давніх інститутів суспільства. Вона виявилася дуже функціональною соціальною системою з високою адаптаційною здатністю в різноманітних обставинах.

Згідно зі словником «соціальна робота» – це «1. специфічний вид професійної діяльності, державне і недержавне сприяння людині з метою забезпечення культурного, соціального і матеріального рівнів її життя, надання індивідуальної допомоги окремій особі, родині, групі осіб; 2. практична професійна діяльність з надання допомоги та підтримки людей, які опинилися в скрутній ситуації; 3. навчальна дисципліна з професійної підготовки фахівців із соціальної допомоги та підтримки населення; 4. спеціальна галузь наукових знань, яка ґрунтується на сукупності концепцій і теорій, і досліджує принципи та закономірності, моделі та методи соціальної роботи, має об'єкт і предмет дослідження, відповідну систему наукових понять і категорій, сукупність

методів дослідження. Соціальна робота охоплює п'ять основних ключових аспектів: соціально-економічний, національно-географічний, політичний, культурний і духовний» [4, с. 392].

Поняття «соціальної роботи» є багатограним. Відповідно до наукових досліджень, соціальну роботу можна розглядати з трьох основних напрямків. Перший напрямок включає практичну професійну діяльність, спрямовану на надання допомоги і підтримку людям, які опинилися у скрутній ситуації. Другий напрямок охоплює навчальну дисципліну, що підготує фахівців у галузі соціальної допомоги та підтримки населення. Третій напрямок визначає соціальну роботу як галузь наукових знань, що базується на концепціях і теоріях, досліджує принципи, закономірності, моделі та методи соціальної роботи. Вона має свій об'єкт і предмет дослідження, систему наукових понять і категорій, а також використовує різноманітні методи дослідження.

Виявлені підходи до розуміння соціальної роботи взаємопов'язані між собою, тому окреме розглядати та досліджувати їх не є доцільним. Однак, розвиток науки про соціальну роботу передбачає розробку системи наукових категорій і понять, які становлять теоретичну основу соціальної роботи.

Аналіз різних визначень поняття «соціальна робота» в українській та зарубіжній літературі свідчить про відсутність загальноприйнятого розуміння цієї концепції. Єдина тотожна точка зору серед різних авторів полягає в тому, що соціальна робота є різновидом діяльності. Більшість вчених вважають, що ця діяльність має бути професійною та практичною. Проте відносно інших аспектів соціальної роботи, таких як мета, суб'єкт та об'єкт, існують розбіжності в поглядах.

Деякі дослідники вважають, що основною метою соціальної роботи є сприяння оптимальному розвитку та участі індивідів, сімей, соціальних груп та спільнот у всіх аспектах суспільного життя, включаючи їх життєзабезпечення та особисту діяльність [22, с. 5].

Так, у контексті соціальної роботи відбувається процес управління та організації обставин з метою створення оптимально системи, яка сприяє

досягненню необхідного виховного впливу на суспільство [15, с. 4].

Інші дослідники розглядають соціальну роботу як особливий «інститут допомоги в різних сферах». Згідно з їх поглядом, соціальна робота спрямована на надання допомоги у розв'язанні «проблем».

Науковець М. Фірсов розширює розуміння сутності соціальної роботи, включаючи в неї як допомогу, так і взаємодопомогу в системі соціокультурних і психосоціальних взаємодій та взаємовідносин різних суб'єктів.

Більшість визначень у літературі підкреслюють, що соціальна робота спрямована на здійснення, посилення та відродження соціальних функцій індивіда чи групи [22, с. 8].

Сучасний британський фахівець С. Шардлоу у зміст соціальної роботи включає такі «основні напрямки: допомога людям, які зіткнулися з проблемами, у пошуку шляхів їх розв'язання; допомога людям допомогти собі; надання допомоги не тільки тим, хто її потребує, а й вживання заходів щодо захисту найвразливіших верств суспільства від інших осіб; здійснення за рішенням суду нагляду за людьми; здійснення догляду за особами, неспроможними доглядати за собою». Зазначений перелік напрямків соціальної роботи не є вичерпним, але він надає загальне уявлення про її сутність [32, с. 10-11].

В подальшому у роботі розумітимемо під поняттям «соціальна робота» професійну діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп та індивідів, спрямовану на надання допомоги особам чи групам людей у досягненні успішної соціалізації, коли в суспільстві відсутні належні умови або у них присутні особисті труднощі, зупинка або навіть зворотний процес соціалізації [22, с. 11].

Соціальна робота охоплює набір соціальних послуг, які представляють собою комплекс дій, здійснюваних державними та громадськими організаціями, спрямованих на забезпечення та поліпшення умов життєдіяльності окремих осіб або груп [12, с. 9].

Згідно з ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 18, «соціальні послуги – це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають» [31].

Згідно з Європейською соціальною хартією, публічний сектор соціальної роботи охоплює державні органи та установи, які виконують функції соціальної допомоги та соціального захисту населення. До публічного сектору соціальної роботи можуть відноситись такі установи, як центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, державні соціальні служби, соціальні фонди та інші державні установи, що надають соціальну допомогу.

Приватний сектор соціальної роботи включає некомерційні та комерційні організації, які надають соціальні послуги за певну плату або безкоштовно. До приватного сектору соціальної роботи можуть відноситись благодійні організації, громадські організації, фонди соціальної допомоги, приватні медичні та соціальні заклади та інші приватні організації [11].

В нормативно-правовій базі України більш часто зустрічається поняття державного, комунального та недержавного сектору соціальної роботи, що є ототожненням з поняттями публічний та приватний сектор. До публічного сектору соціальної роботи належить державний та комунальний сектор, а до приватного – недержавний сектор.

Поняття «публічний сектор соціальної роботи» стало вживатися в офіційних документах та публікаціях щонайменше з початку 1990-х років. У цей період активно формувалася теорія та практика соціальної роботи, а також розвивалися різні форми державного регулювання соціальної сфери.

Зокрема, в Україні вперше поняття «публічний сектор соціальної роботи» з'явилося в Законі України «Про соціальний захист населення від безробіття» від 1 грудня 1992 року, станом на 2023 рік втратив чинність. У статті 3 цього закону зазначалося, що соціальний захист населення від безробіття забезпечується державою через публічний сектор соціальної роботи.

Визначення поняття «публічний сектор соціальної роботи» можна знайти

в Законі України «Про соціальні послуги», який встановлює правову базу здійснення соціальної роботи в Україні. У ст. 11, 13 цього закону зазначено, що уповноваженими органи системи надання соціальних послуг в публічному секторі є: «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації; виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад».

Згідно з законом «до публічного сектору соціальної роботи належать:

1. установи/заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування);
2. інші установи/заклади соціальної підтримки (обслуговування), у тому числі спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі» [31].

Таким чином публічний сектор соціальної роботи – це сукупність установ, а саме: державних органів, органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та закладів, які забезпечують здійснення державної політики у сфері соціального захисту та соціальних послуг.

Термін «приватний сектор соціальної роботи» з'явився в останні десятиліття і ще не має чіткого визначення. Він використовується для опису підприємств, які надають соціальні послуги та допомогу, але не є частиною публічного сектору (установ, що фінансуються з державного бюджету) або неурядових організацій, що діють за державним замовленням.

У ст. 13 Законі України «Про соціальні послуги» зазначено, що «до надавачів соціальних послуг недержавного сектору належать підприємства, установи, організації, крім визначених частиною другою цієї статті (державні та комунальні надавачі соціальних послуг), громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності» [31].

Отже, приватний сектор соціальної роботи – це сукупність організацій та компаній, що надають різноманітні соціальні послуги за плату, включаючи допомогу в догляді за літніми людьми, послуги по догляду за дітьми, послуги реабілітації та інші.

Оскільки, дослідження публічного та приватного сектору соціальної роботи відбувається в умовах війни, необхідно зазначити, що на території України відбувається саме збройна агресія. Таке, визначення війни трактується у законі «Про оборону України» від 06.12.1991р. № 1932-ХІІ, зі змінами від 15.04.2023 р. Збройна агресія – це застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України, з діями які зазначені у законі [30].

Особливості публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни будуть розглянуті у наступних розділах дослідження.

Таким чином, ми зробили уточнення основних понять дослідження публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.

1.3. Принципи та напрями дослідження діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи

Якість наукових знань, отриманих під час дослідження, залежить від системи принципів, яку використовує дослідник і яка визначає його підхід. Принципи включають в себе правила, основні принципи і норми, які є обов'язковими для наукових досліджень у певній галузі [1, с. 104].

В нашому дослідженні діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні, ми використали такі загальні наукові принципи як принцип історизму, об'єктивності, детермінізму, розвитку та комплексності.

Принцип історизму дозволяє аналізувати явище, враховуючи його походження, етапи розвитку, поточний стан і перспективи у майбутньому [1, с. 112]. Дотримуючись даного принципу, ми розглянули

особливості виникнення, становлення та розвитку даних про публічний та приватний сектор соціальної роботи.

Принцип об'єктивності враховує неупередженість наукового дослідження, аналіз об'єктивних закономірностей розвитку вивченого явища, і вимагає, щоб методи дослідження і позиція дослідника не впливали на отримані дані. Під час нашого дослідження ми дотримувалися принципу об'єктивності, використовуючи об'єктивні знання та результати попередніх теоретико-прикладних досліджень [1, с. 111].

Принцип детермінізму стверджує, що всі явища мають причинно-наслідкові зв'язки і їх зумовлюють певні причини. Це означає, що принцип детермінізму пояснює взаємозв'язок між причиною та наслідком у всіх явищах реальності. На основі принципу детермінізму ми встановили основні причинно-наслідкові зв'язки публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні.

Принцип розвитку передбачає розуміння того, що всі предмети і явища постійно змінюються, розвиваються і перетворюються з одних форм і рівнів в інші. Це означає, що принцип розвитку підтримує ідею неперервності змін і еволюції у всіх аспектах реальності. Принцип розвитку ми застосували для пошуку шляхів оптимізації діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи, в умовах війни в Україні.

Принцип комплексності відображає увесь спектр аспектів досліджуваного явища, сприяє розвитку взаємозв'язків між різними науками та дисциплінами. Цей принцип враховує всі важливі компоненти та фактори, пов'язані з об'єктом дослідження, сприяючи розумінню його в повній комплексності. Принцип комплексності допоміг нам пов'язати знання різних наук про публічний та приватний сектор соціальної роботи в контексті сфер надання соціальних послуг та розглянути досліджуване нами явище в різних аспектах.

При дослідженні публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні ми використовували такі методи: аналіз, синтез,

аналогія та метод аналізу документів.

Аналіз є методом дослідження, який включає розчленування предмета дослідження на складові частини і окреме вивчення кожної з цих частин. Синтез, натомість, є протилежним до аналізу методом, який дозволяє об'єднувати розчленовані елементи (частини) об'єкта і встановлювати зв'язки між ними, забезпечуючи уявлення про об'єкт дослідження як єдине ціле. Методи аналізу та синтезу взаємопов'язані і часто використовуються одночасно в наукових дослідженнях [1, с. 107].

За допомогою методу аналізу і синтезу ми виявили та проаналізували цілі, зміст, зовнішні умови, технології, організацію, систему взаємовідносин, суб'єкти та особливості публічного та приватного сектору соціальної роботи, після чого відтворили систему зав'язків, з акцентуванням на найбільш суттєві компоненти.

Аналогія є методом наукового пізнання, який використовується для отримання знань про певні предмети або явища на основі їх подібності до інших [1, с. 108]. Під час дослідження публічного та приватного сектору соціальної роботи ми використали метод аналогії для порівняння моделей соціальної роботи в різних країнах, з метою всебічного аналізу.

Практичним методом дослідження є аналіз документів, тобто контент-аналіз – це якісно-кількісний метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів [18, с. 44].

При дослідженні публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні нами було використано метод аналізу документів, а саме статистичних даних; наукових посібників, монографій, публікацій та видань; нормативно-правових актів.

Стан наукової розробки та історії виникнення публічного та приватного сектору соціальної роботи визначає, що на сьогоднішній день виникає потреба у дослідженні особливостей реалізації політики соціального захисту територій в умовах сучасної війни, а також аналізу взаємодії публічного та приватного

сектору соціальної роботи, для ефективного та комплексного надання соціальних послуг.

Надалі розумітимемо під поняттям:

1. соціальна робота – професійну діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп та індивідів, спрямовану на надання допомоги особам чи групам людей у досягненні успішної соціалізації, коли в суспільстві відсутні належні умови або у них присутні особисті труднощі, зупинка або навіть зворотний процес соціалізації;

2. соціальні послуги – це різноманітні дії, спрямовані на запобігання складним життєвим ситуаціям, подолання цих ситуацій або зменшення негативних наслідків, що виникають для осіб або сімей, які з ними зіштовхуються;

3. публічний сектор соціальної роботи – сукупність установ, а саме: державних органів, органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та закладів, які забезпечують здійснення державної політики у сфері соціального захисту та соціальних послуг;

4. приватний сектор соціальної роботи – сукупність організацій та компаній, що надають різноманітні соціальні послуги за плату, включаючи допомогу в догляді за літніми людьми, послуги по догляду за дітьми, послуги реабілітації та інші.

Обґрунтовані принципи та методи дослідження. Основними принципами нашого дослідження є: принцип історизму, об'єктивності, детермінізму, розвитку та комплексності. Методами дослідження є: аналіз, синтез, аналогія та метод аналізу документів.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

2.1. Публічний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи

Публічний сектор виступає важливим суб'єктом здійснення соціальної роботи, працюючи на благо громадян і сприяючи соціальному розвитку. В рамках своїх функцій публічний сектор забезпечує соціальні послуги, розробляє та реалізує соціальну політику, координує діяльність соціальних служб та сприяє вирішенню соціальних проблем. Має визначальну роль у забезпеченні соціальної роботи та соціальних послуг. Він забезпечує фінансування та регулювання соціальних програм та послуг, сприяє створенню законодавчої бази для захисту прав та інтересів громадян, а також розвиває політику, спрямовану на вирішення соціальних проблем.

Основна мета соціальної роботи у публічному секторі полягає в підтримці та поліпшенні якості життя громадян, особливо тих, хто знаходиться у незахищеному становищі. Забезпечує реалізацію соціальних програм та послуг, таких як соціальна допомога, медичне обслуговування, освіта, зайнятість, житло та багато інших. Він також відповідає за створення соціальних політик та законодавства, які регулюють сферу соціальної роботи.

Основна мета державного управління системою соціальної роботи полягає в забезпеченні координації, організації взаємодії, контролі, оптимізації та модернізації її складної структури. Державне управління соціальною роботою проводиться на всіх рівнях її організації: національному, регіональному, муніципальному та локальному, де функціонують відповідні організаційні структури.

1. Національний (державний) рівень становлять установи, організації держави та товариства, які визначають і створюють умови для вирішення життєво важливих проблем клієнта в загальнонаціональному масштабі. Цей

рівень має гранично загальні характеристики.

2. Регіональний рівень визначається специфікою регіону, його природними, кліматичними, економічними, демографічними та іншими показниками. Особливості регіонального рівня виражені в пріоритетах основних напрямів соціальної роботи.

3. Муніципальний рівень відображає насамперед специфіку поділу сфер управління в реалізації цілей і завдань соціальної роботи на міському рівні та на рівні громади.

4. Локальний (місцевий) рівень пов'язаний із особливостями конкретного мікросоціуму щодо вирішення конкретних проблем на індивідуальному рівні, його соціально-культурною своєрідністю.

Структура органів державного управління у сфері соціальної роботи побудована як по горизонталі, так і по вертикалі з метою підтримки індивідів, сімей, які опинилися в складних життєвих умовах. Організаційна структура повинна бути ефективною, динамічною та гнучкою, здатною до швидкої перебудови своїх структурних підрозділів з метою найкращого задоволення потреб населення, при цьому враховуючи економічний, соціально-політичний та культурний розвиток суспільства [26].

У публічному секторі соціальної роботи особливість полягає у тому, що громадяни мають більші можливості та автономію у подоланні своїх життєвих проблем, встановленні зв'язків з соціальними службами та іншими організаціями, які надають необхідні ресурси та соціальні послуги.

Законодавчою базою України чітко визначені принципи та напрями діяльності державних, комунальних та недержавних установ. Функціонування цих установ повинно базуватися на принципах, викладених у ст. 3 Закону України «Про соціальний захист». Ці принципи включають повагу прав людини, прав дітей та прав осіб з інвалідністю, гуманізм, забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків, повагу до честі та гідності, толерантність, законність, соціальну справедливість, доступність та відкритість, безпеку та недискримінацію, добровільність, індивідуальний підхід,

комплексний підхід, конфіденційність, максимальну ефективність та прозорість використання бюджетних та інших коштів соціальними послугами, забезпечення високої якості соціальних послуг.

Згідно з ст. 9 цього закону, основними напрямками державної політики у сфері надання соціальних послуг є: «визначення правових засад профілактики потрапляння осіб/сімей у складні життєві обставини, подолання або мінімізації негативних наслідків таких обставин; управління системою надання соціальних послуг; створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг; розроблення та виконання державних та місцевих цільових програм; визначення переліку соціальних послуг; організація надання соціальних послуг; здійснення науково-методичного, інформаційного, кадрового забезпечення системи надання соціальних послуг; забезпечення дотримання державних стандартів соціальних послуг; залучення громадських об'єднань, благодійних та релігійних організацій» [31].

З урахуванням організаційного рівня діяльності організації, органів та інституцій, які формують соціальну політику держави та здійснюють соціальну роботу, можна виділити п'ять рівнів, відповідно до їх повноважень та функціональних обов'язків:

– Рівень формування соціальної політики, державного планування соціальних програм. Це включає органи, які приймають рішення та встановлюють нормативні акти, що визначають рамки функціонування соціальних служб. До цих органів належать Верховна Рада України, місцеві ради та Кабінет Міністрів України.

– Рівень забезпечення реалізації політики в конкретній галузі, сфері або при виконанні особливих повноважень. Це включає міністерства, державні комітети та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які здійснюють виконавчі та розпорядчі функції з реалізації соціальної політики.

– Рівень реалізації політики щодо подолання певної проблеми або поліпшення соціального становища конкретних груп населення. Це включає Державну службу зайнятості та Державний центр соціальних служб для молоді,

які забезпечують систему соціальних послуг та управляють діяльністю в цих сферах.

– Рівень служб, які безпосередньо працюють з клієнтами. Це включає центри соціальних служб для молоді, лікарні, територіальні центри обслуговування пенсіонерів, самостійних непрацездатних громадян та інші, які надають безпосередню допомогу та послуги населенню.

– Рівень служб, що займаються індивідуальними потребами. Це включає інформаційні та консультативні служби, відділи, які вирішують проблеми та направляють клієнтів до відповідних служб або спеціалістів.

Аналіз законодавчої бази в сфері соціальної роботи показує, що в Україні законодавство забезпечує її правовий статус та створює умови для регулювання системи соціального захисту, соціальної допомоги та соціальної підтримки населення [17].

Очевидно, що держава на сьогодні втрачає роль провідного агентства, керуючого соціальними послугами. За словами відомого американського соціолога П. Друкера, «роль держави полягає у розробці правил і їх впровадженні силою закону, тоді як бізнес зосереджений на заробітку грошей» [16, с. 28]. У контексті громадських організацій, завдання соціального сектору полягає в сприянні здоров'ю та добробуту людини. Такі організації мають ще одну не менш важливу мету. Вони пробуджують почуття громадянської відповідальності.

У сучасній Україні особливості функціонування державних організацій соціальної сфери включають наступні аспекти: широке охоплення всієї країни завдяки їх інтеграції в систему органів влади та централізованому управлінню системою державних соціальних служб; в багатьох випадках обов'язкове звернення клієнтів до цих служб; система попереднього відбору клієнтів на основі відповідності їх потребам існуючим соціальним стандартам; чітке визначення кола клієнтів; сприйнятлива поведінка більшості клієнтів щодо служб, але й примусові заходи стосовно тих клієнтів, чиє поведінка вважається відхиленою.

Негативними наслідками втручання державних соціальних організацій можуть бути: стандартизація клієнта, яка не враховує його особистісні характеристики та середовище, в якому він функціонує; поява небажаних ефектів, таких як соціальне утримання та паразитизм, несистемність надання послуг та недосягнення планованих результатів втручання.

Різниця між роботою громадських та державних служб соціальної сфери обумовлена особливостями організаційних типів, до яких вони належать – добровільних асоціацій та бюрократій відповідно. Державні органи, виконуючи завдання гарантування соціального мінімуму для широкого кола клієнтів, часто стандартизують не тільки свої робочі процеси, але й розглядають клієнта як «типового», ігноруючи його індивідуальні характеристики та соціальне середовище. З іншого боку, громадські організації часто розширюють мінімальний обсяг послуг та надають «додаткові» послуги, які не є обов'язковими, тому вони використовують індивідуальний підхід до кожного клієнта та інструменти, які спрямовані на малий масштаб впливу. Однак такий «глобальний» підхід державних структур може призвести до неефективності у конкретних ситуаціях, які завжди мають свою специфіку [16].

Ці висловлювання дають нам змогу зробити висновок, що державні служби використовують комплексний підхід до реалізації соціальної політики, але мають однобічний підхід до вирішення проблем окремої людини.

2.2. Приватний сектор як суб'єкт здійснення соціальної роботи

Приватний сектор може виконувати соціальну роботу як суб'єкт здійснення соціально-професійної діяльності. У багатьох країнах соціальна робота є прерогативою державних органів і неприбуткових організацій, однак приватні компанії також можуть брати участь у наданні соціальних послуг, пропонуючи широкий спектр соціальних послуг, таких як допомога в пошуку роботи, консультування, психологічна підтримка, реабілітація, догляд за особами похилого віку та інвалідами, а також підтримка сімей та дітей.

Далеко не всі соціальні проблеми можуть вирішувати державні установи, саме тому виникає необхідність створення та функціонування додаткових недержавних установ мережа яких буде мати більше розгалуження. Діяльність установ секторів соціальної роботи мотивована не лише результатами надання соціальних послуг, але і системою оцінювання їх діяльності [36, с. 13].

Діяльність публічного та приватного сектору соціальної роботи базується на принципах забезпечення якості та доступності соціальних послуг, а також підтримці та захисту прав та свобод громадян. Однак, у публічному секторі діяльність зазвичай фінансується з державного бюджету, тоді як у приватному секторі вона базується на комерційних принципах та вимагає прибутковості.

Останнім часом третій сектор сучасного громадянського суспільства в Україні відіграє важливу роль у реалізації соціальної політики. Цей сектор є недержавним, неурядовим, некомерційним, незалежним, неприбутковим і спрямованим на добровільну активність [45].

Незважаючи на те, що в Україні надання соціальних послуг є основою відповідальності держави, недержавні організації у сфері соціальних послуг відіграють важливу роль у наданні допомоги особам, які цього потребують. Ці організації надають широкий спектр соціальних послуг, такі як допомога людям з обмеженими можливостями, соціальна реабілітація, робота з дітьми та молоддю, підтримка сімей з дітьми-інвалідами, соціальна профілактика негативних явищ серед молоді, боротьба з поширенням епідемії ВІЛ/СНІД, допомога безпритульним, психолого-педагогічне консультування та інші [7, с. 446].

Роль цих громадських організацій і спілок з кожним роком стає більшою і важливою у різних сферах життєдіяльності особи з інвалідністю і ветеранів зокрема як захист прав людини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист населення, екологія, культура тощо [20, с. 21].

Послуги, надані недержавними організаціями, відрізняються своєю соціальною та громадською спрямованістю, яка ґрунтується на пріоритеті людського чинника, принципі солідарності та відповідальності, а також на

використанні отриманих доходів для сприяння суспільному добробуту та задоволення інтересів громади [45].

Недержані організації можуть виконувати соціальну роботу на комерційній основі, тобто за плату, або у рамках угод зі замовниками соціальних послуг, які можуть бути державними органами або неприбутковими організаціями. Вони можуть мати свої власні програми та проекти соціальної підтримки, або співпрацювати з державними органами та іншими установами для забезпечення соціальних потреб населення.

Проте, важливо зазначити, що соціальна робота, проваджена приватним сектором, може мати свої особливості та виклики. Наприклад, питання доступності соціальних послуг для всіх верств населення, забезпечення якості та етичності надання послуг, а також координація з іншими суб'єктами соціальної роботи. Тому важливо регулювати діяльність приватного сектора в соціальній сфері шляхом прийняття відповідних законодавчих норм та стандартів.

Приватний сектор як суб'єкт соціальної роботи може мати свої переваги та можливості. Деякі з них включають:

1. гнучкість та інновації: приватні компанії часто мають більшу гнучкість у впровадженні нових підходів та інновацій у соціальну роботу. Вони можуть швидко адаптуватись до змінних потреб та вимог клієнтів та розробляти ефективні та ефективніші методи надання соціальних послуг;

2. фінансові ресурси: можуть мати більше фінансових ресурсів для інвестицій у соціальну роботу, залучаючи інвестиції;

3. менеджмент та ефективність: часто мають високий рівень професіоналізму та ефективного менеджменту, використовуючи стратегії та методики з бізнес-сфери для кращого управління ресурсами, оптимізації процесів та досягнення поставлених цілей;

4. розширення масштабу: приватні компанії можуть мати більший охоплення та масштаб соціальних програм, працюючи на різних рівнях – місцевому, національному або навіть міжнародному, що дозволяє їм

привернути увагу до важливих соціальних проблем та забезпечити більш широкий доступ до соціальних послуг;

5. партнерство з державою та іншими суб'єктами: можуть співпрацювати з державними органами та іншими неприбутковими організаціями для забезпечення комплексного та інтегрованого підходу до соціальної роботи. Це співробітництво може покращити координацію та результативність соціальних програм.

Водночас, приватний сектор також може стикатися з деякими викликами та потенційними негативними аспектами, такими як ризик комерціалізації соціальних послуг, недоступність для певних верств населення, відсутність регулювання та контролю, а також недостатня увага до етичних питань та прав клієнтів.

Однак, з правильним регулюванням та контролем, приватний сектор може стає важливим суб'єктом соціальної роботи, який доповнює діяльність державних та неприбуткових організацій, щоб забезпечити більш ефективну та комплексну підтримку для людей, які потребують соціальної допомоги.

На сьогоднішній день функції держави в системі соціально-економічного забезпечення населення все більше передаються недержавним організаціям, таким як громадські організації, благодійні організації та приватні підприємства. Наприклад, соціальні послуги для осіб з інвалідністю надаються недержавними організаціями на основі соціального замовлення від держави. Це сприяє зниженню бюджетних витрат, включаючи адміністративні витрати, і ефективному використанню наявних ресурсів [10].

Як зазначено В. Степаненком, в політичному лексиконі України поняття «громадянське суспільство» часто вживається як синонім до третього сектора, що є умовним визначенням, яке описує мережу неприбуткових громадських асоціацій та об'єднань, незалежних від уряду. За думкою автора, таке розуміння концепції громадянського суспільства є обмеженим, оскільки воно базується на одній, хоча й важливій характеристиці [35].

На сьогодні співпраця держави та некомерційних організацій об'єднує

багато сфер – від правової до соціальної та фінансової.

Третій сектор повинен виконувати моніторингову функцію діяльності уряду, будучи елементом системи політичних противаг. Саме неприбутковий сектор вважається організаційною основою громадянського суспільства – такого стану соціально-політичних відносин у державі, коли громадяни мають достатньо підстав вірити, що уряд діє в їхніх інтересах і досягає достатньої ефективності [27].

Менеджмент громадських організацій пов'язаний із принципами соціального партнерства. Соціальне партнерство – це об'єднання груп, які зазвичай конкурують між собою, критикують одна одну або мають протилежні інтереси з конкретних питань.

Соціальне партнерство вигідне кожному з його учасників. Суспільство отримує повноцінну систему соціальних послуг, громада – контроль за роботою органів влади та більш оперативну й адекватну реакцію на проблеми, що виникають у ній [16].

Саме принципи соціального партнерства мають стати визначальними під час реформування соціальної політики в Україні. Наприклад, П. Спікер, який втілює ліберальну концепцію соціальної політики, стверджує, що втручання держави вирішення соціальних проблем є обґрунтованим у трьох ситуаціях: забезпечення мінімальних соціальних стандартів, контроль за соціальною сферою та економічна ефективність роботи державних служб [34, с. 46].

Співпраця держави та органів місцевого самоврядування з організаціями третього сектора здатна слугувати важливим фактором підвищення ефективності використання коштів, насамперед тих, які виділяються на соціальні потреби [16].

Становлення України як соціальної та демократичної держави нерозривно пов'язане з розвитком недержавного сектора. Зростає значущість громадських і благодійних організацій у різних сферах життя, таких як захист прав людини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист населення, екологія, культура та інші [41, с. 189].

Недержавним організаціям може належати важлива роль у наданні соціальних послуг на рівні громади. Завдяки своїй гнучкості та інноваційному підходу вони можуть виявляти та задовольняти потреби різних вразливих груп громадян, сприяючи при цьому розвитку конкурентоспроможних соціальних послуг. Приватний сектор в своїй роботі керується очікуваннями та інтересами своїх клієнтів, має значний досвід допомоги їм і користується довірою місцевих громад. Будучи безпосередньо близькими до своїх клієнтів, вони можуть виконувати специфічні функції, які держава не може або які потребуватимуть значних адміністративних і фінансових ресурсів для їх організації.

Основні функції, які може виконувати недержавна організація у цій системі, включають: адресне надання соціальних послуг на рівні громади; аналіз потреб і очікувань клієнтів; збір і систематизація інформації про попит на послуги та зміни соціальної ситуації у громаді; участь у формуванні місцевих соціальних програм та плануванні розвитку системи соціальних послуг на місцевому рівні; здійснення громадського контролю за якістю надання соціальних послуг та ефективністю місцевих соціальних програм. [39].

Важливо зазначити, що співробітництво між приватним, державним та неприбутковим секторами може бути особливо корисним і продуктивним. Така партнерська взаємодія може сприяти поєднанню різноманітних ресурсів, експертизи та досвіду для досягнення більш загальних соціальних цілей.

Переваги співробітництва між приватним та іншими секторами в сфері соціальної роботи: розширення обсягу та доступності: співробітництво з приватним сектором може допомогти розширити обсяг соціальних послуг і забезпечити їх більш широку доступність для клієнтів; інновації та ефективність: приватний сектор часто володіє інноваційними підходами та передовими технологіями, які можуть бути застосовані в соціальній роботі; фінансування та ресурси: недержавні організації можуть бути джерелом додаткового фінансування для соціальних програм і проектів; експертиза та знання: приватний сектор може внести свою експертизу та спеціалізовані знання у розв'язання соціальних проблем; розподіл ризиків: співробітництво

між секторами дозволяє розподілити ризики та відповідальність. Взаємодія між приватним, державним та неприбутковим секторами дозволяє розподілити фінансові, організаційні та соціальні ризики, що сприяє більш стабільному та збалансованому функціонуванню соціальних програм.

Таким чином, приватний сектор може бути цінним суб'єктом соціальної роботи, проте необхідно забезпечити ефективне регулювання, контроль і співпрацю між різними секторами, щоб забезпечити виконання етичних стандартів, які дотримуються та захищають права та потреби клієнтів соціальних послуг.

2.3. Правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи в умовах війни

Соціальний захист завжди відігравав важливу роль як у суспільному розвитку, так і в загальному розвитку держави. Навіть у сучасних умовах війни, ця сфера має велике значення, оскільки вона вимагає значної уваги з боку держави та недержавних установ у відношенні вразливих суспільних груп населення. Ефективність політики соціального захисту має прямий вплив не лише на стійкість і збалансованість суспільного розвитку, але й на рівень національної безпеки [8].

Правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи, в умовах війни, включає низку нормативних актів та принципів, які ставлять за мету забезпечення захисту та допомоги населенню, що перебуває під впливом воєнного конфлікту.

Деякі з ключових аспектів правового регулювання в цьому контексті включають: Міжнародне гуманітарне право, закони та нормативні акти країни, міжнародні угоди та конвенції, гуманітарні принципи.

Соціальний захист у ситуаціях збройних конфліктів має правову й нормативну базу, яка складається з різних компонентів. Ця база включає елементи міжнародного права, зокрема права людини, міжнародного

гуманітарного права та права стосовно біженців. Вона також ґрунтується на національному конституційному, статутному та загальному законодавстві, а також наявних політичних та нормативно-правових засадах національного або субнаціонального рівня.

Концепція соціального захисту охоплює широкий спектр аспектів, включаючи соціальне забезпечення, соціальну допомогу та програми соціальної допомоги. Право на соціальний захист визначено в документах Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи, які закріплюють це право в основних конвенціях про права людини. У праві Ради Європи Європейська соціальна хартія (переглянута) гарантує право на соціальний захист у багатьох своїх положеннях.

Навіть якщо деякі з вищезазначених норм передбачають право на соціальну допомогу, у ситуаціях війни це може бути складним або неможливим для забезпечення. До того ж, нормативні положення обмежені. Наприклад, не існує універсального юридичного права на отримання надзвичайної допомоги.

У воєнний час програма соціального захисту повинна враховувати не лише ризики, з якими стикаються в повсякденному житті, але також, або навіть передусім, форми відсутності безпеки за умов збройного конфлікту. Це слід розглядати як частину розширеної програми забезпечення безпеки людини, яка включає захист від залякування та примусу [33, с. 22].

На сьогодні в Україні щодо організації процесу надання соціальних послуг різним категоріям населення накопичено широке коло нормативно-правового забезпечення, зокрема більше 170 Законів України, понад 400 Постанов Кабінету Міністрів України, а також різних рівнів відомчих та міжвідомчих наказів [2, с. 849].

Положення щодо організації та надання соціальних послуг під час дії воєнного стану визначаються наступними нормативними актами:

– Постанова Кабінету Міністрів України № 560 від 07.05.2022 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні

або окремих її місцевостях»;

– Постанова Кабінету Міністрів України № 294 від 16 березня 2022 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 р. № 576 і від 1 червня 2020 р. № 587»;

– Закон України № 2193-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» у редакції від 14.04.2022.

Основні нормативні акти, які регулюють надання соціальних послуг взагалі, включають:

– Закон України № 2671-VIII «Про соціальні послуги» у редакції від 27.04.2022;

– Закон України № 2558-III «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» у редакції від 15.12.2021;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587 «Про організацію надання соціальних послуг» та інші акти [25].

Право на соціальний захист є одним з основних прав і свобод і гарантується шляхом загальнообов'язкового державного соціального страхування. Фінансування соціального захисту здійснюється шляхом збору страхових внесків від громадян, підприємств, установ і організацій, а також з бюджетних і інших джерел. Це закріплено в Конституції України [14, с. 11].

Правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи, в умовах війни, включає низку нормативних актів та принципів, які ставлять за мету забезпечення захисту та допомоги населенню, що перебуває під впливом воєнного конфлікту.

Отже, належне функціонування системи соціального захисту та підтримка постраждалих від війни осіб залишається одним з викликів для України в умовах надзвичайно складної економічної ситуації, спричиненою збройною агресією Росії. З початку її повномасштабного вторгнення в Україну перед системою соціального захисту поставало фактично два основних завдання: підтримання передбачених чинним законодавством соціальних

виплат, допомог та пенсій, забезпечення надання соціальних послуг, а також надання підтримки внутрішньо переміщеним особам та особам, які постраждали від збройної агресії [33, с. 36].

Для ефективного реагування на сучасні виклики та загрози необхідно здійснити відповідну трансформацію державної соціальної політики в Україні. Ця трансформація спрямована на створення координації та законодавчого регулювання діяльності різних суб'єктів системи соціального захисту населення у воєнний період [5].

Таким чином, задоволення соціальних потреб населення є головним завданням як публічного так і приватного сектору соціальної роботи. Для ефективної діяльності системи соціальних послуг необхідно дотримуватися загальних принципів, які прописані законом та забезпечують якість, доступність соціальних послуг, а також підтримку та захист прав та свобод громадян.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

3.1. Організаційне забезпечення ефективної діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні

У здійсненні державної соціальної політики України важливу роль відіграють публічний і приватний сектори соціальної роботи. Вони спрямовані на надання необхідних соціальних послуг та допомоги тим, хто потребує соціальної підтримки у суспільстві. Є важливою часткою соціальної сфери, яка потребує належного нормативно-правового регулювання та комплексу заходів для підтримки соціально вразливих верств населення [36, с. 9].

Система надання соціальних послуг – це складна соціально-економічна система, яка включає державні органи і недержавні організації (публічний і приватний сектор), що працюють з метою надання соціальних послуг особам і соціальним групам, які знаходяться у складних життєвих обставинах і потребують допомоги.

Забезпечення потреб громадян у соціальних послугах є ключовим завданням системи надання соціальних послуг. Ефективність її діяльності має прямий вплив на соціальну і політичну стабільність країни.

Сучасна система надання соціальних послуг повинна сприяти створенню умов для самостійного розв'язання життєвих проблем осіб і соціальних груп. Вона повинна допомагати відновленню втрачених навичок і функцій, а також подоланню або зменшенню негативних наслідків таких обставин, які вони не можуть подолати за власними ресурсами.

Організаційне забезпечення ефективної діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи здійснюється через виконання заходів, що спрямовані на поліпшення якості соціальних послуг і інформування

населення про них. Це включає впровадження державних стандартів соціальних послуг, встановлення критеріїв для суб'єктів, що надають соціальні послуги, використання методу ведення випадку і оцінки потреб, а також створення механізму моніторингу і контролю якості соціальних послуг. На сьогоднішній день були розроблені і затверджені відповідні Державні стандарти, які використовуються для організації надання соціальних послуг, оцінки, моніторингу і контролю якості таких послуг [3].

Під час воєнних конфліктів професійна соціальна робота розширює свої напрями, методи і форми, використовуючи багаторічний досвід, в тому числі міжнародний, а також втілюючи принципи морального обов'язку, взаємопідтримки і відданості громадян в поєднанні з професійною діяльністю соціальних працівників.

Встановлено, що діяльність публічного та приватного сектору соціальної роботи під час війни відбувається на чотирьох рівнях: органів місцевого самоврядування, територіальної громади, рівень закладів соціальної сфери і рівень жителів громади.

Громадські волонтерські організації є партнерами територіальних громад. Згідно Закону України «Про соціальні послуги», недержавний сектор також виступає надавачем соціальних послуг. У важкі часи для країни волонтери виступають силою доброти, збираючи та надаючи одяг, ліки та харчі для вразливих категорій населення, організовуючи притулки для біженців, надаючи допомогу військовослужбовцям та їх родинам, допомагаючи постраждалим переміщатися та забезпечуючи необхідні речі на фронті. Український досвід соціальної роботи під час війни підтверджує, що громадяни, які самоорганізуються у громадах, відіграють важливу роль у наданні допомоги та підтримці морального стану через свою віру і відданість справедливості.

Необхідність активізації соціальної роботи в умовах війни обумовлена історичним розвитком подій. У таких умовах соціальна робота розширює свої напрями, збільшується участь вразливих категорій населення, а також з'являються нові підходи та методи роботи.

Соціальна робота під час війни ґрунтується на колективній взаємопідтримці, що є вродженою рисою українців, передаваною з покоління в покоління. Наш народ зумів зберегти та розвинути цей аспект соціальної роботи від давніх часів, починаючи зі східних слов'ян.

Події 2022 року підтвердили єдність думки, силу небайдужості та потужність взаємопідтримки українського народу. Професійна діяльність фахівців соціальної сфери в умовах військової агресії отримує підтримку місцевих жителів.

Публічний сектор соціальної роботи забезпечує надання соціальних послуг через державні заклади. Міністерство соціальної політики є центральним органом виконавчої влади, його діяльність спрямовується і координується Кабінетом міністрів України. В умовах воєнного стану Міністерство соціальної політики України рекомендує місцевим органам публічної влади використовувати механізм екстреного надання соціальних послуг, для громадян, які перебувають на територіях з активними воєнними діями або є внутрішньо переміщеними особами. Цей підхід дозволяє швидко приймати рішення щодо надання соціальних послуг протягом одного дня. Механізм екстреного надання соціальних послуг охоплює різноманітні види послуг, такі як домашній догляд та стаціонарний догляд, надання притулку, консультування, соціальний супровід сімей з дітьми, натуральна та фінансова допомога та інші [24].

На офіційному веб-сайті міністерства представлені заходи, які спрямовані на допомогу особам, постраждалим від агресії Росії. В рамках цих заходів надаються продуктові набори, забезпечується захист прав переміщених дітей, організується допомога з відкриття гуманітарних коридорів та надання допомоги переміщеним особам. Також здійснюється надання соціальної допомоги, виплати пенсій та грошових допомог, надання різних пільг і субсидій.

Органи місцевого самоврядування виконують державну політику у сфері соціальної політики, загальнообов'язкового державного соціального та

пенсійного страхування, питань сім'ї та дітей, надання гуманітарної допомоги, а також соціальних послуг особам і соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують допомоги для подолання цих обставин.

Соціальні служби тісно співпрацюють з громадами. Територіальні громади України об'єдналися в боротьбі зі спільним ворогом, підтримуючи одна одну. Більше того, органи місцевого самоврядування надають допомогу переселенцям, які через агресію Росії змушені шукати притулок у інших громадах.

Територіальними громадами здійснюється соціальна підтримка, включаючи забезпечення продуктами для потреб фронту та переселенців, надання гарячих обідів, постачання необхідних предметів, організацію плетіння маскувальних сіток, збір ліків та одягу. В громадах також здійснюється облік переселенців та біженців, створюються місця для поселення біженців у школах та дитячих садках. Громади співпрацюють з підприємцями та аграріями, які надають молоко для дітей, продукти харчування, паливо, автотранспорт та іншу допомогу.

Виклики, що виникають перед суспільством в сучасних умовах, впливають на всі аспекти людського життя, включаючи процес інформування населення про соціальні послуги. В умовах воєнних дій, окупації багатьох населених пунктів і загальної небезпеки на всій території України, суб'єкти, що надають соціальні послуги, зіткнулися з проблемами якісного надання цих послуг та інформування населення про них.

Для негайного інформування населення про соціальні послуги у воєнний час необхідно змінити формати поширення необхідної інформації. Одним із найважливіших каналів стає використання Інтернету для публікації інформації. Суб'єкти, що надають соціальні послуги, а також структурні підрозділи з соціального захисту населення, виконавчі органи місцевих рад, обласні державні адміністрації та Міністерство соціальної політики України розміщують всю необхідну інформацію про соціальні послуги на своїх

офіційних веб-сайтах. Це дозволяє швидко та достовірно інформувати населення, що є особливо важливим у зв'язку з інформаційною війною, де часто поширюється фейкова та маніпулятивна інформація.

Українські соціальні мережі отримали широке поширення як канали інформування населення про соціальні послуги в умовах воєнного часу [29].

Створюються групи у соціальних мережах та месенджерах для інформаційної підтримки, де повідомляють жителям про повітряну тривогу, потребу у продуктах харчування, поселення біженців та інші види допомоги. Звертаються до всіх небайдужих про об'єднання та допомогу одне одному, організують благодійний збір речей і продуктів харчування для осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах. Громадам потрібно мобілізувати всі можливі ресурси та залучити партнерів з метою надання всебічної допомоги ще більшій кількості людей.

Участь громадських волонтерських організацій, які є частиною приватного сектору, є важливим елементом публічного сектору соціальної роботи. В умови важкої ситуації для країни волонтери виконують велику роль, збираючи та надаючи одяг, ліки та харчі для вразливих груп населення, організуючи поселення для біженців, допомагаючи військовослужбовцям та їх сім'ям, допомагаючи переміщенню постраждалих та забезпечуючи потреби фронту, такі як маскітні сітки, харчі, військовий одяг, ліки та інвентар.

Український досвід соціальної роботи підтверджує, що громадяни, які самоорганізуються та підтримують моральний стан вірою та справедливістю, є важливими допоміжними суб'єктами в умовах війни.

Отже, важливими суб'єктами соціальної роботи в умовах військового стану є органи місцевого самоврядування, державні соціальні служби, волонтерські громадські організації та самі жителі громади [19].

Важливо зазначити, що ефективна організація діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни залежить від координації зусиль та співпраці між різними організаціями та установами.

3.2. Основні фактори оптимізації діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни в Україні

Світовий досвід вказує на те, що взаємозв'язок у соціальній сфері не тільки підвищує якість життя людини в суспільстві, але також впливає на її ставлення до держави та подій, які відбуваються в ній.

Для подальшого розвитку системи соціальних послуг в Україні необхідно працювати над ефективними та результативними механізмами надання цих послуг, враховуючи потреби осіб, які їх отримують.

У зв'язку з тим, що українська система соціального захисту потребує глибокого наукового аналізу для виявлення нових шляхів та напрямів її удосконалення, доцільно підтримувати тенденцію, коли держава сприяє активізації громадських організацій у цій сфері [22, с. 110, 115].

Для України є важливим спрямувати зусилля на побудову моделі соціального захисту, яка б відповідала умовам підвищення ефективності функціонування інститутів соціального захисту. Важливим завданням євроінтеграції є адаптація українського законодавства до стандартів Європейського Союзу та їх ефективне впровадження в практику. В Україні вже створена нормативно-правова база та інституційний механізм для адаптації. Тепер актуальним є завершення цього процесу і впровадження законодавчих актів [37, с. 32-33].

Загальноприйнята думка в світі підтверджує, що роль соціального працівника набуває особливого значення під час воєнного та післявоєнного періоду. В умовах збройної агресії мільйони людей мають потребу в екстреній соціальній допомозі та захисті [40].

Довгий час розбудова системи соціальної роботи пов'язувалася з її структуруванням та масштабуванням. Публічний сектор соціальної роботи прагнув створити широку мережу різноманітних соціальних закладів, установ та організацій, чітко виписавши коло їхніх повноважень, номінально узгодивши точки професійної співпраці, окресливши маршрути взаємодії та послідовність дій. У такий спосіб багато років формувалася нібито струнка система

соціальної роботи. Однак життя з його безупинними змінами й новими проблемами довело недосконалість побудованої соціальної конструкції, усталених підходів і принципів діяльності.

Карколомні зміни в усі сфери життя українського суспільства принесла війна. Чимало налагоджених систем було зруйновано повністю. Значною мірою це стосується і системи соціальної роботи, життєва необхідність якої нині зазвучала по-новому. До перелічених вище трансформацій додалися фізична руйнація багатьох соціальних закладів та логістики, кількісна зміна фахівців із соціальної роботи і лавиноподібне зростання числа тих, хто потребує соціальної допомоги. В умовах війни перестали працювати законодавчо прийняті норми, чітко виписані процедури, функціонал багатьох соціальних інституцій змінився докорінно, як і запити на компетентного фахівця. Тепер справді ефективним є соціальний працівник, здатний оперативно вирішувати проблеми, гнучко реагувати в кризовій ситуації, спроможний зібратися, швидко знайти і залучити необхідні ресурси, об'єднати навколо себе і клієнта потрібних фахівців, готовий включитися до міждисциплінарної команди, щоб допомогти в конкретній ситуації тощо.

На часі мобільність і гнучкість, ресурсність і креативність, відкритість до змін і комбінаторність. Надзвичайні умови викликали до життя нові професійні форми роботи соціальних працівників – мобільні міждисциплінарні команди, що зламали традиції «ланцюгового» передавання клієнта від закладу до закладу, довгих бюрократичних процедур, тривалих нарад і погоджень, ходіння по кабінетах чи інституціях. Соціальна допомога клієнту в усіх її видах та формах сьогодні має максимально здійснюватися тут і зараз, синергійно об'єднуючи зусилля різних фахівців і структур, поєднуючись із медичними, психологічними, юридичними, освітніми послугами, стаючи широким контекстом реінтеграції особи в нове, безпечне середовище, мобілізуючи власний потенціал людини та примножуючи його зовнішньою допомогою, чітко проєктуючи маршрут подальшого її руху до самостійного життя.

Міждисциплінарні мобільні команди сьогодні, на жаль, обмежені у своїх

не тільки ресурсах, але й процедурах дій, бо традиційна система соціальної роботи, як і будь-якої іншої, орієнтувалася на профільність, певну автономність повноважень, «точковість» впливів. Зазвичай, працівники будь-якої соціальної інституції мислять категоріями сфери власних повноважень, завдань і можливих результатів. Фахівців із соціальної роботи недостатньо готували до партнерства, командної роботи з представниками різних державних і недержавних структур, до опори на громадянське суспільство і на самого клієнта.

Сьогоднішні реалії змушують по-новому діяти в умовах високих ризиків та крайньої обмеженості ресурсів. Ці структурні і змістові форми соціальної роботи, що народжені зараз і витримують перевірку цими обставинами, стануть оптимальними і надійними для подальшого впровадження й поширення в соціальній практиці, вивчення та дослідження.

Не можна оминати й досвіду закордонних колег, які з першого дня війни в Україні шукали дієві способи допомоги нашим співвітчизникам, що стали вимушеними переселенцями, котрі охоплювали не тільки розселення, фінансову і матеріальну підтримку, але й внесення змін до власної законодавчої бази щодо організації освіти українців за кордоном, надання їм медичних та юридичних послуг, забезпечення максимальних прав упродовж всього терміну проживання поза межами України. Сказане підтвердило дієвість окресленої раніше концепції «міжнародної соціальної роботи» [44]. А також практичне долучення нашої країни до «social acquis communautaire» («соціального доробку спільноти» – принципів, декларацій, договорів, які визначають соціальну політику Європейського Союзу). До того ж активізувалася міжкультурна і міжконфесійна комунікація, довівши толерантність та відкритість українського громадянського суспільства [28].

Збройна агресія Росії спричинила серйозні пошкодження промисловим об'єктам та значні втрати для української економіки, що призвело до скорочення ВВП. Це вимагає внесення змін до бюджету та збільшення видатків на підтримку економічної діяльності. Витрати на соціальний захист населення

значно зросли і прогнозується, що вони продовжать зростати в майбутньому, оскільки кількість населення, яке потребує державного захисту, значно збільшилась через сучасну війну. Головним завданням публічного сектору соціальної роботи є забезпечення соціального захисту населення під час воєнного стану незалежно від обмеженого бюджетного фінансування даної сфери [8, с. 83].

Становлення та розвиток недержавного сектора в цілому в Україні не є легким. Діяльність недержавних організацій ускладнена низкою потреб у фінансовому, матеріально-технічному, інформаційному, кадровому забезпеченні. Для успішного виконання задекларованих завдань потребують співпраці з державними структурами та іншими громадськими організаціями. Державні заходи у сфері соціальної політики мають гарантувати ефективну роботу та забезпечувати надання якісних соціальних послуг. Такими структурами можуть бути комунальні заклади та неурядові організації [39].

Необхідно забезпечити розподіл повноважень між державою, що володіє ресурсами, та суб'єктами, які мають знання та ідеї для вирішення соціальних проблем. Держава повинна вміти делегувати повноваження недержавному сектору і створити механізми підтримки громадських ініціатив на місцевому рівні. Важливим принципом взаємовідносин між державою та незалежними недержавними організаціями в соціальній сфері є пріоритетність громадських послуг перед державними (на рівні громади).

Замість створення нових державних установ, держава повинна сприяти використанню вже існуючих недержавних організацій, які надають аналогічні послуги, шляхом їх замовлення. Для ефективної роботи такої системи необхідно мати якісну правову базу. Не завжди чинна законодавча база України є сприятливою для діяльності недержавного сектора. Для ефективної співпраці недержавних установ з державними установами та покращення якості надання соціальних послуг населенню потрібно врахувати наступні положення:

1. вдосконалення нормативно-правової;
2. удосконалити систему підготовки фахівців служб та закладів, які

надають соціальні послуги.

3. державний моніторинг програм з надання соціальних послуг.

4. впровадити в місцевих органах соціального захисту процедури вивчення потреб у соціальних послугах.

Крім того недержавні установи надають гарні можливості для самореалізації громадян, обстоюють гнучкість та новаторство, виступають за реформи та швидко пристосовуються до змін. Разом з тим «третій сектор» України все ще перебуває в перехідному періоді розвитку, який характеризується недостатньою інституційною оформленістю та фінансовою нестабільністю, що спричиняє досить нестабільну діяльність громадських організацій [39].

Складовою приватного сектору соціальної роботи є волонтерство, яке потребує пильної уваги та врахування досвіду в Україні, що за роки війни (з 2014-го) набуває рис окремого суспільного явища.

Слід зауважити, що волонтерська діяльність під час війни в Україні набула не тільки життєво важливого значення і всезагального розмаху, але й засвідчила порушення комунікаційних ланцюгів між замовником, волонтером і постачальником, недостатню обізнаність навіть державних службовців, органів місцевого самоврядування, фахівців із соціальної роботи із правовими інструментами, механізмами регулювання, взаємодії, логістики, раціонального використання коштів, доброчесних закупівель тощо. Водночас волонтерство набуло ознак соціальної технології, покликаної оперативно вирішувати нагальні проблеми цивільних і військових, що відрізнялася неабиякою ефективністю та масштабністю.

Між тим увагу влади нашої держави слід звернути на необхідність стимулювання українців-біженців до повернення додому після війни, забезпечення їм можливостей для налагодження життя у країні, що відбудовуватиметься.

Крім того, важливо перейняти світовий досвід суттєвого державного інвестування в соціальний та людський капітал – сприяння становленню

особистості на всіх етапах її життя: поліпшення умов для освіти, безперервного самовдосконалення, професійної самореалізації, самопомоги (підтримка неформальної освіти, бізнесових ініціатив, податкові пільги тощо); гарантування надійного пенсійного забезпечення; справедливого перерозподілу ресурсів та інше [42].

Проблемою світового рівня нині є «перетікання кадрів» – перехід фахівців із соціальної роботи до неурядових організацій, здатних належно оплачувати їхні послуги, організувати конкретну, персоналізовану, партнерську, достатньо прозору соціальну роботу. Професійна спільнота соціальної сфери стурбована такими тенденціями і закликає державні структури до зваженіших дій з економії ресурсів, гнучкішої фахової діяльності та чутливого реагування на запити соціуму [43].

Відповідно до звіту оцінки потреб «Соціальні права в Україні під час війни» актуальними є такі рекомендації щодо права населення на соціальний захист:

- рекомендується розглянути можливість евакуації/фінансування будинків-інтернатів, закладів постійного перебування чи проживання дітей, осіб з інвалідністю, осіб літнього віку тощо;

- рекомендується організувати розповсюдження необхідної інформації про можливу соціальну допомогу;

- необхідно модернізувати систему соціальних виплат як від держави, так і від міжнародних спонсерів, щоб зробити її зрозумілою, прозорою та передбачуваною та уникнути подвійного отримання допомоги;

- рекомендується переглянути підхід до реалізації системи, і змінити поточний підхід, що базується на статусі, на підхід, що базується на потребах;

- з огляду на значну кількість людей з інвалідністю та людей літнього віку, рекомендується проаналізувати доцільність створення гарячої лінії для звернення за допомогою в процесі евакуації;

- рекомендується негайно провести оцінку потреб людей з інвалідністю та людей літнього віку, які перебувають під законною опікою іншої особи, а не

в спеціалізованих закладах;

– необхідно підготувати належний механізм для вирішення психологічних проблем населення від наслідків війни. Для досягнення цієї мети найбільш актуальними, вважаються три основні напрямки дій, а саме:

1. інвестування в надання повного спектра послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки;

2. забезпечення доступу людей до цих послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки;

3. інтеграція послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в більш широкі стратегії зміцнення систем охорони здоров'я.

– розробити нові стратегії допомоги ВПО;

– рекомендується переглянути спосіб функціонування ФСС та розглянути можливість перерахування коштів для ФСС безпосередньо з державного бюджету та розробити та запровадити механізм перерахування коштів на соціальну допомогу з державного бюджету до місцевих бюджетів;

– доцільно створити умови для належного захисту цивільних осіб, які отримали інвалідність внаслідок війни;

– рекомендується продовжити реалізацію Національної стратегії реформування системи інституційного догляду, освіти та виховання дітей [33, с. 57-59].

Отже, ефективна організація діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни залежить від координації зусиль та співпраці між різними організаціями та установами.

Поліпшення рівня життя в нашій державі можливе тільки за умов послідовних соціальних перетворень, пов'язаних, зокрема, із переосмисленням і втіленням нової місії соціальної роботи, підняттям її на вищий щабель суспільного впливу та забезпечення, взаємодією місцевого, регіонального, загальнодержавного та глобального рівнів, піднесенням престижності професії, активації особистісних ресурсів громадян, що потребують допомоги та інше [28].

ВИСНОВКИ

В результаті написання даної роботи ми можемо констатувати, що завдання виконані, мета досягнута, а гіпотеза отримала своє підтвердження. Усю сукупність висновків можна представити у таких тезах:

Дослідження історії становлення секторів соціальної роботи показують, що публічний сектор має значний вплив на розвиток соціального захисту, в той час як приватний сектор сприяє активній появі соціальної роботи на недержавній основі.

Стан наукового дослідження публічного та приватного сектору соціальної роботи визначає, що на сьогоднішній день виникає потреба у дослідженні особливостей реалізації політики соціального захисту територій в умовах сучасної війни, а також аналізу взаємодії публічного та приватного сектору соціальної роботи, для ефективного та комплексного надання соціальних послуг.

Уточненні основні поняття дослідження:

Соціальна робота – це професійна діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп та індивідів, спрямовану на надання допомоги особам чи групам людей у досягненні успішної соціалізації, коли в суспільстві відсутні належні умови або у них присутні особисті труднощі, зупинка або навіть зворотний процес соціалізації.

Соціальні послуги – це різноманітні дії, спрямовані на запобігання складним життєвим ситуаціям, подолання цих ситуацій або зменшення негативних наслідків, що виникають для осіб або сімей, які з ними зіштовхуються.

Публічний сектор соціальної роботи – це сукупність установ, а саме: державних органів, органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та закладів, які забезпечують здійснення державної політики у сфері соціального захисту та соціальних послуг.

Приватний сектор соціальної роботи – це сукупність організацій та компаній, що надають різноманітні соціальні послуги за плату, включаючи допомогу в догляді за літніми людьми, послуги по догляду за дітьми, послуги реабілітації та інші.

Обґрунтовані принципи та методи дослідження.

Задоволення соціальних потреб населення є головним завданням як публічного так і приватного сектору соціальної роботи. Для ефективної діяльності системи соціальних послуг необхідно дотримуватися загальних принципів, які прописані законом та забезпечують якість, доступність соціальних послуг, а також підтримку та захист прав та свобод громадян.

Публічний сектор виступає важливим суб'єктом здійснення соціальної роботи, працюючи на благо громадян і сприяючи соціальному розвитку. В рамках своїх функцій публічний сектор забезпечує соціальні послуги, розробляє та реалізує соціальну політику, координує діяльність соціальних служб та сприяє вирішенню соціальних проблем. Здійснює свою діяльність на всіх рівнях організації державного управління: державному (національному), регіональному, місцевому (муніципальному), локальному, де має відповідні організаційні структури.

Приватний сектор може виконувати соціальну роботу як суб'єкт здійснення соціально-професійної діяльності. У деяких випадках третій сектор діє успішніше і менш фінансово затратно, ніж державні установи.

Приватний сектор може бути цінним суб'єктом соціальної роботи, проте необхідно забезпечити ефективне регулювання, контроль і співпрацю між різними секторами, щоб забезпечити виконання етичних стандартів, які дотримуються та захищають права та потреби клієнтів соціальних послуг.

Правове регулювання надання соціальних послуг публічним та приватним сектором соціальної роботи, в умовах війни, включає низку нормативних актів та принципів, які ставлять за мету забезпечення захисту та допомоги населенню, що перебуває під впливом воєнного конфлікту. Ключові

аспекти правового регулювання: Міжнародне гуманітарне право, закони та нормативні акти країни, міжнародні угоди та конвенції, гуманітарні принципи

Існує потреба трансформації державної соціальної політики в Україні, яка забезпечить скоординовану, законодавчо регламентовану діяльність її суб'єктів, спрямовану на соціальний захист населення в умовах воєнного стану в країні. Державна політика соціального захисту населення в умовах воєнного стану має також всебічно сприяти забезпеченню обороноздатності та економічного розвитку країни та подальшої повоєнної її відбудови.

Важливими суб'єктами соціальної роботи в умовах військового стану є органи місцевого самоврядування, державні соціальні служби, волонтерські громадські організації та самі жителі громади.

Важливо зазначити, що ефективна організація діяльності публічного та приватного сектору соціальної роботи в умовах війни залежить від координації зусиль та співпраці між різними організаціями та установами. Державні та недержавні структури повинні працювати разом, поділитися інформацією та ресурсами для всебічного та комплексного надання допомоги населенню.

Світовий досвід вказує на те, що взаємозв'язок у соціальній сфері не тільки підвищує якість життя людини в суспільстві, але також впливає на її ставлення до держави та подій, які відбуваються в ній.

Аналіз широкого тла соціальної роботи в нашій державі дає підстави говорити не лише про руйнування усталеної системи суспільного життя, але й про становлення нової парадигми соціальної роботи в Україні.

Поліпшення рівня життя в нашій державі можливе тільки за умов послідовних соціальних перетворень, пов'язаних, зокрема, із переосмисленням і втіленням нової місії соціальної роботи, підняттям її на вищий щабель суспільного впливу та забезпечення, взаємодією місцевого, регіонального, загальнодержавного та глобального рівнів, піднесенням престижності професії, активації особистісних ресурсів громадян, що потребують допомоги та інше.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Букач М. М. Основи наукових досліджень у соціальній роботі : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 284 с.
2. Вакуленко О. В., Голубенко Т. О., Івженко І. Б. Сучасні здобутки та виклики розвитку соціальних послуг в Україні. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації, м. Одеса, 13 чер. 2022 р. Одеса, 2022. С. 848 – 859.
3. Голденблат М. А. Особливості формування сучасної системи надання соціальних послуг : українські реалії. *Науковий журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки»*. Вінниця, 2018. № 1. С. 12 – 15.
4. Головатий М. Ф., Панасюк М. Б. Соціальна політика і соціальна робота : термінол.-понятійн. слов. Київ : МАУП, 2005. 560 с.
5. Головка В. В. Особливості державної політики соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного Університету Цивільного Захисту України. Серія : Державне управління*. Харків, 2022. № 2 (17). С. 65 – 73.
6. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи : навч. посіб. Тернопіль : Видавництво «Астон», 2004. 174 с.
7. Горова А. В. Недержавний сектор надання соціальних послуг : сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Одеса, 2012. Вип. 63. С. 445 – 450.
8. Грень Т. Я. Особливості реалізації політики захисту територій в умовах війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Публічне управління та адміністрування*. Київ, 2022. Том 33 (72) № 6. С. 80 – 84.
9. Дубич К. В. Інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні : сучасний стан і напрями удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 112 – 117.

10. Дяченко О. П., Казарян Г. Г. Соціальне замовлення як інструмент державно-приватного партнерства в системі соціально-економічного забезпечення осіб з інвалідністю в Україні. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. № 20. С. 89 – 93.

11. Європейська соціальна хартія (переглянута) 03.05.1996 р. Дата оновлення : 07.09.2016 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 27.04.2023).

12. Єрьоміна Л. Є. Практикум з соціальної роботи : навч. посіб. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2017. 140 с.

13. Замашкіна О. Д. Історія соціальної роботи : навч-метод. реком. Ізмаїл : Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2018. 181 с.

14. Кадикало О. І. Актуальні проблеми соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : юридичні науки*. Київ, 2022. Том 33 (72) № 2. С. 10 – 14.

15. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка. Соціальна робота : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 392 с.

16. Когут В., Андрейчук С. Державні та недержавні організації соціальної сфери в Україні : особливості взаємодії та перспективи розвитку. *Ефективність державного управління* : зб. наук. праць. Львів, 2016. Вип. 3 (48). С. 201 – 207.

17. Колосовська І., Нема О. Удосконалення публічного управління у сфері соціальної роботи на регіональному рівні. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. Дніпро, 2018. Вип. 4 (39). С. 109 – 114.

18. Костенко Н. В., Іванов В. Ф. Досвід контент-аналізу : моделі та практики : монографія. Київ : Центр вільної преси, 2003. 200 с.

19. Кравченко О. О. Соціальна робота в громаді в умовах війни. *Scientific Papers of The Witelon Collegium*. 2022. № 1 (42). С. 63 – 70. URL: <https://zn.pwsz.legnica.edu.pl/resources/html/article/details?id=230199>

20. Кравченко О. О., Коляда Н. М., Каштан С. М., Молоченко І. А. Громадські організації та спілки осіб з інвалідністю як суб'єкти надання соціальних та реабілітаційних послуг засобами інклюзивного туризму в громаді : монографія. Умань : РВЦ «Візаві», 2020. 202 с.

21. Кравченко О. О., Матрос О. О. Історія соціальної роботи : навч. посіб. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.

22. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. Київ : МАУП, 2003. 168 с.

23. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. № 19. С. 109 – 116.

24. Малиновський В. Я., Касянчук І. С. Особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. *Соціальна допомога і соціальна робота : виклики сучасності* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. м. Луцьк, 19-20 трав. 2022 р. Луцьк, 2022. С. 54 – 56.

25. Менеджмент соціальних послуг в умовах війни. Матеріали, підготовлені в рамках тренінгу, організованого ПРООН в Україні спільно з Офісом Президента України та Міністерством соціальної політики України за фінансової підтримки Уряду Німеччини. 2022. URL: <https://www.undp.org> (дата звернення: 24.05.2023).

26. Николаєва Н. І. Організаційне забезпечення системи соціальної роботи в Україні : сучасні реалії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Державне управління*. Київ, 2019. Том 30 (69) № 3. С. 131 – 137.

27. Онищенко О. С. Шляхи реформування в Україні громадянського суспільства. *Правова держава* : щоріч. наук. пр. ІДП НАН. Київ, 2002. Вип. 13. С. 10 – 19.

28. Перхайло Н. А. Актуальні тенденції в соціальній роботі та виклики сьогодення : теоретична рефлексія. *Наукові інновації та передові технології*. Київ, 2023. № 5 (19). С. 575 – 580.

29. Плісік І. В. Інформування населення про соціальні послуги : особливості в умовах воєнного стану. *Соціальна допомога і соціальна робота : виклики сучасності* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. м. Луцьк, 19-20 трав. 2022 р. Луцьк, 2022. С. 66 – 71.

30. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. Дата оновлення: 15.04.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 27.04.2023).

31. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Дата оновлення: 27.04.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 27.04.2023).

32. Семигіна Т. В., Мигович І. І. Вступ до соціальної роботи : навч. посіб. Київ : «Академвидав», 2005. 304 с.

33. Соціальні права в Україні під час війни. Звіт про оцінку потреб. Рада Європи. 2022. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408> (дата звернення: 24.05.2023).

34. Спікер П. Соціальна політика : теми та підходи : пер. з англ. Київ : «Фенікс», 2000. 400 с.

35. Степаненко В. П. Українське громадянське суспільство. «Помаранчева» стадія становлення. *Віче*. 2005. № 2 (155). С. 49 – 55.

36. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб : навч. посіб. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 248 с.

37. Ткаченко М. Моделі соціального захисту населення в країнах-членах Європейського союзу. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України* : матеріали ХІХ наук.-практ. конф., м. Дніпро, 16 черв. 2022 р. С. 31 – 33.

38. Фурман А. В., Підгурська М. В. Історія соціальної роботи : навч. посіб. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 174 с.
39. Черкашина Т. О. Недержавні громадські організації як суб'єкт надання соціальної допомоги населенню. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право* : зб. наук. праць. Київ, 2010. Вип. 2 (6). С. 89 – 94.
40. Чир А. Соціальна робота у военний та післявоєнний періоди. *Соціальна робота : становлення, перспективи, розвиток* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 9 лист. 2022 р. С. 17 – 20.
41. Шевчук П. І. Соціальна політика : навч. посіб. Львів : Видавництво «Світ», 2005. 400 с.
42. Begg I., Mushövel F., Niblett R. The Welfare State in Europe : Visions for Reform. The Royal Institute of International Affairs : Chatham House. 2015. 29 p.
43. Lawrence S., Lyons K. Social Work and Social Services in Europe – a changing landscape. *Cuadernos de Trabajo Social*. 2013. Vol. 26-2. P. 371–383.
44. Semyhina T.V. International Social Work: Global Priorities for Social Development and a New Definition of Social Work. *Bulletin of the Academy of Labor and Social Relations of the Federation of Trade Unions of Ukraine*. 2015. 1(2). P. 6-11.
45. Skochko M. State and non-state sectors in the field of rural social services of Ukraine. Social and Human Sciences. *Polish-Ukrainian scientific journal*. 2020. 03 (27).

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Собко Богдан Богданович, студент 4 курсу, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: bohdansobko2@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Публічний та приватний сектори соціальної роботи в умовах війни в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Собко Б.Б.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Маловічко О.В.